

Et alibi: *Sed debes scire, sicut una intentio est genus et species diversis respectibus, ita una intentio universalis est singularis respectu diversorum. Nam ex hoc aliqua intentio est universalis, in quantum relationem habet ad multa; ut intentio hominis, quæ est apud animam, quia comparatur ad multa, ideo est universalis. Et licet hoc sit, tamen hujusmodi intentio est in anima, et est (in se) quid singularare* (1).

Item: *Universale potest uno modo considerari quasi separatim a singularibus; sive per se subsistens, ut Plato posuit, sive secundum sententiam Aristotelis, secundum esse, quod habet in intellectu. Et sic potest ei aliquid attribui tripliciter. Quandoque enim attribuitur ei aliquid sic considerato, quod pertinet ad solam operationem intellectus, ut si dicatur, quod hoc est prædicabile de multis, sive universale, sive species. Hujusmodi enim intentiones format intellectus attribuens eas naturæ intellectæ, secundum quod comparat ipsas ad res, quæ sunt extra animam* (2).

Resp. hujusmodi loca intelligi posse vel de relatione transcendentali, quam natura præcisa habet ad inferiora, cum sit imago illorum omnium et habeat aptitudinem, ut in illis insit, deque illis per identitatem prædicetur; vel si de relatione prædicamentali et secundum esse loquantur, significare possunt universale, non absolute, sed relative consideratum. quatenus nempe universale applicatur ad inferiora, et reflexe cognoscitur ut certum respectum importans ad illa.

Objic. 2.º Universale non habet aliud esse quam cognosci. Sed totum esse universalis est esse quiddam aptum inesse pluribus. Ergo totum esse universalis est cognosci esse aptum inesse pluribus; atque adeo universale indiget comparatione, sine qua nequit cognosci illud esse aptum inesse pluribus.

Resp. dist. Major. Universale relativum ac reflexum, *conc.*, universale absolutum et metaphysicum, *neg.*

Contradist. Minor. Universalis reflexi ac relativi, *neg.*, metaphysici et absoluti, *conc.*

(1) Opusc. 2.º de Universal., circa med.

(2) S. Thom., lib. 1.º Perihem., lect. 10, paragr. b.

Et similiter *dist.* conseq. Nam universale absolutum constituitur per hoc, quod sit aliquid aptum inesse pluribus, nec necesse est, quod cognoscatur prout tale, nisi per alium actum. Unde verum non est generatim dicere, quod universale non habet aliud esse quam cognosci. Hoc enim solum est verum de universalitatis relatione, vel de universali reflexe cognito prout tali. Itaque non recte asseritur comparationem necessariam esse ad universale veri nominis obtinendum.

Objic. 3.º Universale, prout tale, relationem implicat. Ergo, prout tale ac formaliter, constitui nequit absque comparatione.

Antecedens patet ex ipsa definitione universalis, quod est unum in multis et de multis, vel unum aptum inesse pluribus.

Resp. dist. antec. Universale formaliter tale implicat relationem transcendentalem et secundum dici, *trans.*, prædicamentalem et secundum esse, *subdist.*, ut sit vere constitutum, *neg.*, ut a nobis explicetur, *conc.*

Ad prob. antec. *neg.* conseq. Nam illæ definitiones non implicant nisi ad summum relationem transcendentalem et secundum dici. Unum quippe in multis est universale, quia a parte rei multiplex est, et cognosci potest ut identificatum cum multis, ac prædicabile de iisdem: unum autem de multis, quia est abstractum ac præcisum a reali multiplicitate et varietate individuali. Quod si ex hoc solum universale importaret relationem prædicamentalem, universale revera haberet relationem realem non vero solius rationis. Nam realis est illa relatio, quæ adest antequam cognoscatur.

Objic. 4.º Omnes universales species, puta *genus, species* etc., comparationem ac relationem involvunt. Atqui quod commune est omnibus speciebus alicujus notionis, id illi generatim tribuendum est. Ergo ipsa ratio universalis generatim inspecta relationem secundum esse importet, necesse est.

Resp. concedo totum, sed *neg.* conseq. Quia divisio hæc universalis in quinque prædicabilia pertinet ad universale respectivum, non vero ad absolutum. Nihil enim vetat, eandem naturam vel rationem universalem, nulla facta mutatione in absoluta ejus entitate, fieri multiplicem et variam secundum rationem, prout consideratur respectu diversorum

terminorum. Id quod jam diu notaverat Aquinas hisce verbis *Una intentio est genus et species diversis respectibus* (1).

Objic. 5.º Universale est terminus secundæ intentionis. Atqui terminus secundæ intentionis constitui nequit per cognitionem præcisivam; quippe quæ intentio prima est, secundæ vero intentio reflexionem importat. Ergo...

Resp. dist. Major. Universale est terminus exprimens secundam intentionem objectivam, *conc.*, formalem *subdist.*, universale absolutum aut metaphysicum vel directum, *neg.*, relativum ac reflexum, *conc.*

Et *contradist.* Minori, *neg.* conseq.

Probationem quoque Minoris similiter *dist.*; cognitio præcisiva est prima intentio formalis, *conc.* objectiva, *neg.*

Recole superius explicata (2).

Objic. 6.º *Natura humana* v. g. per solam præcisivam cognitionem intellecta, adhuc est indifferens, ut sit subjectum vel prædicatum, et *animal*, ut sit *genus vel species*, prout ad diversos terminos referatur. Ergo debet accedere relatio et comparatio ad hoc, ut fiant determinatum universale, *species*, vel *genus*, *subjectum vel prædicatum*.

Resp. *neg.* conseq. Nam exempla oggeruntur universalis relativi ac reflexi: ideoque solum probatur certa quædam universalis, quæ nempe concipiuntur ut relativa, et ordinem ad aliud habentia, egere comparatione, minime autem probatur universale veri nominis nullum haberi posse per solam cognitionem præcisivam.

CAPUT IV.

DE PROPRIETATIBUS ET DIVISIONE UNIVERSALIS.

Restat, ut breviter perstringamus præcipuas universalis proprietates, non eas quidem, quæ naturis universalibus secundum se spectatis, sed eas, quæ iisdem, quatenus sunt universales, conveniunt.

(1) S. Thom., Opusc. 2.º de *Universal*, circa med. Cfr. Suar., disp. *Metaph.* 6, sect. 8, n. 5 seqq.

(2) In hac disp. n. 167.

ARTICULUS I.

Quænam sint universalis proprietates.

179. Universale dicitur:

1.º *Objectum scientiæ et intellectus*. Est objectum scientiæ, quia scientia, saltem naturalis, non agit de singularibus, sed objectum suum in communi considerat. Verum hoc disputandum est, ubi sermo erit de objecto scientiæ. Est objectum intellectus, vel quia in sententia S. Thomæ aliorumque plurimum, est id, quod primo et directe apprehendit intellectus, vel saltem quia universale nequit cognosci a potentiis sensitivis, quæ solum percipiunt singulare.

2.º *Universale dicitur principium singularium*, non quidem extrinsecum et effectivum, sed intrinsecum et constitutivum, quia singularia coalescunt ex prædicatis communibus et hæcitate.

3.º *Universale dicitur prius et posterius singulari*. Prius quidem multipliciter: 2) quoad cognitionem saltem distinctam, quia singulare distincte cognosci nequit, nisi prius cognoscantur universalis ejus prædicata: 3) quoad intentionem naturæ primariam, natura enim in productione singularium dicitur primario intendere conservationem speciei: 4) universale est singulari prius prioritate, quam vocant *in subsistendi consequentia*, quia nempe ab universali non licet affirmative inferri singulare, v. g.: *Est homo: ergo est Petrus: Est animal: ergo est homo*; at vero potest vicissim ex singulari colligi universale v. g.: *Est Petrus: ergo est homo; Est homo: Ergo est animal*. Illud quippe dicitur prius in subsistendi consequentia, quod inferri ex alio potest: 5) universale demum dici potest prius singulari, quia est ejusdem principium modo jam declarato.

Universale dicitur posterius etiam variis modis: a) quoad existentiam, quam universalis non habent nisi ratione singularium, nec producuntur nisi ratione illorum, nec efformantur a nobis nisi per abstractionem a notis individuantibus, atque adeo præsupponendo singularia. Quare scripsit Aristo-

1.º proprietates
universale
est objectum
scientiarum.

2.º
est principium
singularium.

3.º
prius et posterius
singulari
secundum
diversum re-
spectum.

teles: *Universale aut nihil est, aut posterius* (1), id est, singularibus: β) relate ad perfectionem, saltem intensivam, quia singularia aliquid amplius habent, quam natura universalis. Extensive tamen universalia perfectiora sunt singularibus: γ) quoad cognitionem saltem generatim inspectam, quia cognitio inchoatur a sensibus, qui non percipiunt universale, sed singulare dumtaxat. Quid autem primo et directe intellectus apprehendat, universalene an singulare, non est hujus loci decernere.

4.^a
est immateriale,
ingenerabile,
incorruptibile:

4.º **Universale dicitur immateriale, ingenerabile et incorruptibile, et esse ubique et semper.** Est immateriale, vel quia non includit materiam signatam seu individualement, vel quia representatur in specie immateriali, et habet solum esse immateriale in intellectu. Est ingenerabile et incorruptibile, vel quia præscindit a statu existentie, generatione aut corruptione, vel quia nec generatur nec corrumpitur per se aut ratione sui, sed solum per accidens seu ratione individuorum (2). Esse enim in rerum natura, produci et corrumpi, proprium est individuorum, sicut ipsa etiam experientia testatur. Est ubique et semper, non quidem positive, quia æterna existentia et præsentia in omni loco soli Deo competit, sed negative, quia saltem plerumque abstrahit a circumstantiis temporis et loci (3). Dixi *saltem plerumque*, quia non videtur repugnare universale efformari restrictum ad aliquod tempus vel locum, ut *Homo natus anno 1800, Homo existens in urbe Matriti.*

5.^a
prædicabile
de multis.

5.º **Denique universale et prædicabile, quia, quod est aptum inesse pluribus, nequit non esse aptum prædicari de iisdem per identitatem (4). De hac proprietate fuse et subtiliter a pluribus disputatum est, utrum universale suam universalitatem retineat, cum actu prædicatur de inferioribus. Quam controversiam, nec parum salebrosam, nec valde**

(1) Arist., Lib. 1.^a de Anima, text. 8. Cfr. ibid. S. Thom., lect. 1, paragr. d.

(2) Cfr. S. Thom., de Verit., quest. 1, art. 5, ad 15.um

(3) Vide S. Thom., 1. p. q. 16, art. 7, ad 2.um

(4) Vide Barthol. Amici, *Logic.*, trac. 4, quest. 9; Lossada, *Logic.*, tract. 2, disp. 2, cap. 9, n. 7 seqq.

utilem, qui cognoscere volet, adeat Conimbricenses (1), Joannem a S. Thoma (2), De Benedictis (3), Anton. Mayr, (4), Joann. Ulloa (5), Sylvest. Mauri (6), aliosque, qui affirmative respondent, vel Georgium Rhodes (7), Sebastianum Izquierdo (8), Petrum Hurtado (9), qui contrarium sentiunt.

ARTICULUS II.

Quomodo verificentur prædicationes in concretis et abstractis, sive substantialibus sive accidentalibus.

180. Quid sit prædicatio, et quotplex, explicatum matet in Logica Minori (10). Nunc ergo solum exponende sunt regulæ quædam ad sciendum, quomodo concreta et abstracta prædicari possint.

Ut porro a certioribus exordiamur.

1.º **Primo certum est concreta, sive substantialia, sive accidentalia, recte prædicari de concretis, dummodo forma expressa per prædicatum revera insit subjecto, ut si dicas: *Homo est animal, albus* etc.; *Album est coloratum, dulce, rationale* etc. Et ratio est, quia concreta significant per modum totius, nec præscindunt ex modo significandi ab aliis, quæ forte inveniuntur in eodem supposito. Sic, licet subjectum *Homo* non exprimat formaliter albedinem, sed neque ex modo significandi excludit illam, quia significat per modum suppositi ac totius ejusdam, quod multa alia potest continere præter humanitatem.**

Concreta recte
prædicantur
de concretis,

(1) In *Prefatione Porphyri*, quest. 6, art. 4.

(2) *Logic.*, quest. 5, art. 1.

(3) *Logic.*, lib. 2, quest. 1, cap. 10.

(4) *Philos. perip.*, part. 1, disp. 3, q. 1, art. 5.

(5) *Logic.*, disp. 2, cap. 4.

(6) *Question philosoph.*, t. 1, quest. 35.

(7) *Philos. perip.*, lib. 4, disp. 3, quest. 3, sect. 5, paragr. 3.

(8) *Pharus scient.*, quest. 6, n. 81 seqq.

(9) *Metaphysic.*, disp. 9, sect. 8. Vide etiam Lossada, *Logic.*, tract. 2, disp. 2, cap. 7.

(10) *Disp.* 1. cap. 3, art. 1, n. 42 seqq.

2.º In accidentibus prædicata generaliora recte prædicantur de inferioribus in abstracto, v. g. *Albedo est color, vel qualitas; Logica est scientia; Scientia est habitus* etc. Et ratio videtur esse, quia hujusmodi accidentia in abstracto continent abstractionem dumtaxat formæ physicæ a subjecto, non vero abstractionem essentialiæ ab ipsa re seu formæ constitutivæ ab ipso subjecto constituto, quemadmodum accidit abstractis substantialibus. Unde accidentia in abstracto non significant per modum partis, sed per modum totius, et ideo etiam ponuntur directe in prædicamento; quare in prædicando æquiparantur concretis, cum non rationem simplicem formæ alicujus præ se ferant, sed constare possint rationibus compositis ex genere ac differentia (1). Atque hæc etiam causa est, cur accidentia in abstracto non sint abstracta ultima abstractione, sed ulterius possint abstrahi, ut ex albedine potest abstrahi *albedineitas*, et ex colore *coloreitas*; formæ autem abstractæ hoc modo ex prædictis accidentibus in abstracto nequeunt prædicari. Nam licet albedo sit color et qualitas, tamen albedineitas, seu ratio albedinis non est coloreitas seu ratio coloris, nec ratio qualitatis; nec ratio Logicæ, est ratio scientiæ; nec ratio scientiæ est ratio habitus, licet Logica est scientia, et scientia est habitus (2).

3.º Abstracta non prædicantur de concretis nisi in Divinis et in notionibus transcendentalibus.

Et probatur, quia concretum et abstractum habent diversum modum significandi, nempe concretum significat instar totius, et abstractum instar partis; concretum importat suppositum vel subjectum, at abstractum, si sit substantiale, naturam, accidentale vero rationem subjecto inhærentem. Atqui suppositum distinguitur a natura, saltem quatenus habet accidentia præter naturam, et forma etiam accidentalis distinguitur a subjecto, cui inhæret.

Excipiuntur primo concreta et abstracta exprimentia divinum aliquod attributum, ob summam Dei simplicitatem,

(1) Vide S. Thom., Opusc. *de Ente et essent.* cap. 7; *de Verit.* q. 3, art. 7 ad 2.^{am}; Opusc. *de Natura generis*, cap. 19. Cfr. Conimbric. *Logic. In Prædicam.* cap. 1, q. 2, art. 1, *Quare ad primum pro accidentium concretis...*

(2) Cfr. Suar., disp. 6 *Metaph.*, sect. 10, n. 3 et 7.

In accidentibus prædicata generaliora recte prædicantur de inferioribus in abstracto.

Abstracta in concretis non prædicantur de concretis.

ratione cujus verissime dicitur: *Deus est Deitas; Deus est misericordia* etc.

Excipiuntur præterea transcendentia, in quibus concreta nihil continent distinctum realiter aut etiam formaliter ab abstractis, ut suo loco declarabitur: quare verissima est hæc prædicatio: *Ens est entitas* (1).

4.º Abstracta substantialia nequeunt prædicari de abstractis, saltem si non sint de eorum essentia: quare istæ sunt falsæ prædicationes: *Humanitas est risibilitas; Animalitas est rationalitas; Rationalitas est animalitas* etc. Ratio est manifesta, quia si prædicatum non est de essentia subjecti, nequit de eo prædicari in prædicatione essentiali, sed in accidentali; prædicatio vero accidentalis vera non est, nisi fiat adjective seu per modum alteri adjacentis. Atqui quando de abstracto prædicatur abstractum, prædicatio non fit adjective. Ergo... (2)

5.º Major difficultas est de abstractis substantialibus, quorum unum est de essentia alterius, et prædicatur essentialiter, ut si prædicetur ratio generica de specifica v. g. *Humanitas est animalitas*, vel ratio differentie de ratione speciei, v. g. *Humanitas est rationalitas*.

Relate ad prædicationem rationis generice in abstracto de specifica, nota formas illas posse spectari vel *specificative* vel *reduplicative*: «primo modo solum explicant naturam cum omni formali constitutivo sub abstractione, tamquam sub

Abstracta substantialia non prædicantur de abstractis.

Quid dicendum de abstractis substantialibus, quorum unum est de essentia alterius.

(1) Excipiunt etiam quidam abstracta substantialia, quæ prædicantur de concretis metaphysicis, quæ nempe re non distinguuntur a sua forma; quale est v. g. *homo* sumptus ut concretum ex natura specifica, et differentia individuali, et *humanitas*; nam *homo* si sumatur ut *suppositum* probabilius non est concretum metaphysicum, sed physicum, quia ratio suppositi re differt a natura. Itaque docent hi auctores abstracta substantialia posse prædicari de concretis metaphysicis, quia hujusmodi abstracta et concreta re non differunt, sed solum penes modum concipiendi: atque adeo tales prædicationes verum sensum realem habere possunt. (Vide Lossada *Logic. tract.* 3. disp. 2, cap. 6, n. 5). Aliter tamen dicendum foret, si concreta sumantur pro supposito, in quo sensu ac suppositione, valde communiter negari solet abstracta prædicari posse de concretis.

(2) Vide Complutenses, *Logic.*, disp. 4, quæst 4, n. 26, 27. Cfr. Suar., disp. *Metaph.* 6, sect. 10, n. 5.

modo essendi: secundo modo explicant et reduplicant officium abstractionis formalis» (1). Sub hac ergo distinctione

Dici potest prædictas prædicationes veras esse, si forma abstracta specificative sumatur, non vero si reduplicative.

Prima pars probatur, quia vera est ista prædicatione: *Hæc humanitas est humanitas*. Ergo etiam vera est hæc alia: *Humanitas est animalitas*.

«Anteced. constat. Quia Verbum divinum assumpsit aliquam humanitatem in singulari. Ergo verum est dicere quod hæc humanitas Verbi est humanitas.»

«Consequens vero patet, quia si verum est dicere: *Quædam animalitas est animalitas*: ergo descendendo sub illa, poterit ostendi aliqua animalitas, quæ est humanitas, nam una ex animalitatibus est humanitas, et alia equinitas. Ergo sicut aliqua animalitas est animalitas, ita et humanitas est animalitas, quia humanitas animalitas quædam est: animalitas enim quæ est in homine natura hominis est, et consequenter humanitas.»

Secunda pars probatur. «Quia ubi intervenit appellatio et præcisio, quantumvis detur identitas in re, non sequitur prædicatione: sicut, licet animal et homo sint idem, tamen animal sub præcisione animalis, est genus et non homo. Et licet iustitia in Deo sit misericordia, tamen non est verum dicere, quod attributum iustitiæ reduplicative est attributum misericordiæ. Similiter ergo licet humanitas sit animalitas, tamen ratio unius reduplicative non est ratio alterius. Falsum est enim dicere, quod ratio, qua aliquid est homo, est animalitas: alioquin ubicumque esset animalitas esset homo» (2).

Eandem sententiam tenent Suarez (3), Sotus (4), Fonseca (5), Complutenses (6), Hurtadus (7), alique contra

(1) Joann. a S. Thom., *Logic.*, q. 5, art. 4, *Nihilominus respond.*

(2) Joann. a S. Th., loc. cit.

(3) Loc. nup. cit. n. 6, 7.

(4) *Logic.*, lib. *Prædicabilitum*, *De Universalibus*, q. 3, art. 2.us

(5) *Metaphysic.*, lib. 5, cap. 28, q. 3, sect. 4.

(6) *Logic.*, disp. 4, q. 4, n. 33 seqq.

(7) *Logic.*, disp. 3, sect. 3.

Scotum (1), quem sequuntur Scotistæ (2), et P. Rubius (3), Rhodes (4) et Bartholomæus Amicus (5).

Jam relate ad prædicationem differentie in abstracto de specie, ut si *rationalitas* prædicetur de *humanitate*, major est auctorum dissensio.

Suarez existimat prædicationes hujusmodi in rigore esse falsas, quia in illis revera differentia non prædicatur per modum differentie, nempe in *quale quid*, hic enim est proprius modus prædicandi differentiam, sed potius prædicatur ut tota et integra ratio speciei, et ita efficit sensum falsum. Cum ergo aliunde nequeat differentia in abstracto prædicari ut genus de ratione specifica, reliquum est, ut non possit prædicari omnino differentia in abstracto de specie. Nec dicas differentiam esse de essentia speciei: quia, quamvis id verissimum sit, tamen ille modus enuntiandi non hoc solum significat, quia abstracta semper intelliguntur prædicari in *quid*, ac proinde vel ut genus vel ut species. Cum ergo neutrum sit differentia, nequit prædicari in abstracto de ratione speciei, sed solum in concreto (6). Hurtadus vero contrarium sentit.

6.º **Concreta denique substantiva non prædicantur de abstractis**, ut si dicas: *Rationalitas est homo*. Concreta vero adjectiva recte prædicantur de abstractis, quæ sunt eorumdem subjecta, ut in hæc enuntiatione: *Humanitas est rationalis*; non vero de aliis diversis.

Ratio primi est, quia concreta substantiva, præter formam abstractam, aliquid aliud includunt. Excipe semper attributa divina et prædicata transcendentia.

Ratio secundi est, quia concreta adjectiva nihil continent, quod non contineatur in abstracto, quod sit illorum subjectum, ut patet in allato exemplo.

Concreta substantiva non prædicantur de abstractis; concreta vero adjectiva possunt prædicari de abstractis.

(1) In 1.º dist. 2, q. 7, et dist. 5, q. 1.

(2) Vide Matrium in *Organ. Arist.*, disp. 10, quest. 3, art. 2; Pontium, *Logic.* disp. 3, q. 7, Conclus. 3.

(3) *Logic.*, tract. *de Prædicationibus*, n. 14.

(4) *Philos. perip.*, lib. 1, disp. 3, q. 1, sect. 2, paragr. 2, *Dico* 4.º

(5) *Logic.*, tract. 4, q. 9, dub. 5, *concl.* 4.^a

(6) Vide Suar., loc. cit. n. 5 et 7 in medio. Cfr. Amici loc. cit., *Conclus.* 3.

Ob oppositam autem rationem patet, non posse concreta abjectiva prædicari de abstractis, quæ non sint eorum subiecta: quare recta non est hæc prædicatio: *Albedo est colorata* (1).

Excipi solent quædam prædicationes in genere quantitatis, ut v. g. *Linea est quanta; superficies est quanta*, immo etiam: *Quantitas est quanta*.

Cujus rei ratio esse potest peculiaris conditio quantitatis, quia quantitas non solum est ratio, ob quam alia fiunt extensa et divisibilia, sed etiam ipsa in se extensa est ac divisibilis; neque enim ipsa potest aliam rem extendere, nisi simul cõextendatur illi, et suas proprias partes habeat correspondentes partibus sui subiecti (2).

Plura de hac materia videri possunt apud citatos Auctores.

ARTICULUS III.

Quotuplex universale seu prædicabile.

Prædicabilia
quinque

161. Prædicabilia esse quinque, *genus, speciem, differentiam, proprium et accidens* diximus in Logica Minori, huiusque divisionis et rationem attulimus, et membra, quantum satis erat tyronibus Philosophiæ, declaravimus (3). Nunc reliquum est ad huius argumenti de universalibus complementum, ut quasdam alias abstrusiores quæstiones a præcis Philosophis agitari solitas, indicemus potius, quam exponamus.

Et in primis, utrum alia universalialia dentur præter quinque prædicta, atque adeo utrum sufficiens sit illa divisio, vel etiam utrum redundet, videri potest apud Eximium Doctorem (4), Dominicum Soto (5), Complutenses (6), Conimbr-

(1) Vide Rhodes, *Philos. peripat.*, lib. 1, disp. 3, quæst. 1, sect. 2, paragr. 2, *Dico 3.º*

(2) Vide Suar., disp. *Metaph.* 40, sect. 1, n. 6.; Complutenses, *Logic.*, disp. 4, quæst. 4, n. 40.

(3) *Logic. Minor.*, disp. 1, cap. 3, art. 2.

(4) Disp. 6. *Metaph.*, sect. 8.

(5) *De Universalibus*, quæst. 5.

(6) *Logic.*, disp. 4, q. 6.

censes (1), Toletum (2), Rubium (3), Sylvestrum Mauri (4), Gregorium Rhodes (5), Joannem a S. Thoma (6), aliosque. Resolutio autem communis est, rectam et adæquatam esse illam divisionem.

Deinde quæri potest, utrum prædicta divisio sit univoca, an vero analogica. Ac respondetur satis communiter, quibusdam tamen gravibus viris refragantibus (7), univocam esse (8). Hisce ergo præsuppositis, veniamus ad singula prædicabilia.

§ I.—GENUS.

182. Genus quid sit, explicatum fuse manet in Logica Minori. De quo primum dubitatur, utrum genus essentialiter requiratur plures species, an vero possit unam dumtaxat habere.

Negant genus exigere plures species apud Complutenses (9) et Bartholomæum Amicum (10). Verum sententia communissima tenet, genus necessario continere sub se plures species: quam sequuntur Complutenses et Amicus, Rhodes (11), Joannes a S. Thoma (12), Sotus (13), Toletus (14), Lossada (15) aliique cum Aristotele et S. Thoma.

Ut porro rite percipias statum quæstionis, nota in genere duo posse considerari, actualitatem seu comprehensionem

(1) In *Prefatione Porphyri.*, quæst. 7, art. 1.

(2) In *Prem. Porphyri. De subiecto huius libri*, quæst. 3.

(3) *Tract. de Univ.*, q. 9.

(4) *Quæst. philos.*, vol. 1, quæst. 36.

(5) *Op. cit. lib. 1, disp. 2, quæst. 2, sect. 1, paragr. 1.*

(6) *Logic.*, quæst. 6, art. 1.

(7) Apud Conimbricenses, loc. cit. art. 2.

(8) Vide Conimbricenses, loc. nup. cit. art. 2; Complutens., loc. cit., quæst. 7 ultima; Tolet., loc. cit. quæst. 2; Rhodes loc. cit. paragr. 2; Joann. a S. Thoma, loc. cit., art. 2; et Mauri, loc. cit. quæst. 38. Plura de hisce aliisque quæstionibus vide, si libet, apud Lossada, *Logic.*, tract. 3, disp. 2, cap. 5.

(9) *Log.*, disp. 6, q. 2.

(10) *Log.*, tract. 5, quæst. 2, dub. 4, art. 1.

(11) *Op. cit. lib. 1, disp. 2, q. 2, sect. 2, paragr. 3, Dico 6.º*

(12) *Log.*, quæst. 8, art. 4.

(13) *Lib. Prædicabilium*, in cap. de *Specie*, in *Confirm.*, post respons. ad 2.um Argument.

(14) In cap. de *Specie*, quæst. unic., in resp. ad 3.um argument.

(15) *Logic.*, tract. 3, disp. 1, cap. 1, n. 14, seqq.

Qualis sit divisio
prædicta
in quinque
prædicabilia.

Utrum genus
exigat plures
habere sub
species.

notarum, in ratione generica contentarum, et potentialitatem seu extensionem ejusdem rationis, nempe multitudinem inferiorum, de quibus prædicari, et in quibus multiplicata reperiri potest prædicta ratio. Et planum est, quod ratio generica tota salvatur in una etiam specie, ac proinde non sub hac consideratione quæritur utrum genus requirat plures species, quasi per easdem distribueretur actualitas et comprehensio illius. Sed dubitatio versatur circa genus consideratum respectu suæ potentialitatis vel extensionis seu prædicabilitatis, utrum nempe subsisteret genus, etiamsi una sola possibilis foret species, de qua prædicaretur.

Et respondemus negative cum secunda ex recitatis sententiis. Quæ est doctrina Aristotelis sic scribentis: *Cum autem omnis generis sint plures species, considerari oportet, an altera species esse nequeat generis propositi. Nam si altera species non sit, patet non posse omnino genus esse id, quod dictum est* (1).

Idemque docuit Aquinas: *Vel potest dici, quod non est possibile invenire aliquod genus, cujus una tantum sit species, genus enim dividitur in species per oppositas differentias. Oportet autem, si unum contrariorum invenitur in natura, et reliquum inveniri, ut patet per Philosophum in Secundo de Cælo et Mundo. Et ideo, si una species invenitur, invenitur et alia* (2).

Et alibi: *Universale exigit pluralitatem in iis, quæ sub ipso continentur vel in actu vel in potentia: in actu, sicut est in genere, quod semper habet plures species; in potentia sicut est in aliquibus speciebus, quarum forma, quantum est de se, possibilis est inveniri in multis, cum omnis forma de se sit communicabilis, sed quod inventiatur tantum in uno, est ex parte materie debite illi speciei, quæ tota adunatur in uno individuo, ut patet in sole* (3).

Ratio peti potest primo ex definitione generis, quod communiter dicitur esse prædicabile de pluribus specie differentiibus. Id autem verum non est, nisi sub genere plures adsint species.

(1) Aristot., lib. 4.º *Topicor.*, cap. 3. Cfr. lib. 3. *Metaphysicor.*, text. comm. 10, cap. 3.

(2) S. Thom., Lib. 1. *Posterior. analyticor.*, lect. 12, paragr. b.

(3) S. Thom., lib. 1.º *Dist.* 19, quæst. 4, art. 2.

Præterea genus, iterum ex communi omnium consensu est prædicabile tamquam pars materialis, atque adeo ut indifferens, contrahibilis ac determinabilis per differentiam specificam. Atqui si una tantum daretur species, nulla jam remaneret indifferencia vel contrahibilitas generis, quia tunc differentia specifica unica foret, ac proinde æque late pateret ac ratio generica, nec posset illam amplius contrahere. Ergo (1).

Deinde quæritur quomodo genus prædicetur de inferioribus, utrum tamquam pars metaphysica, essentialis eorumdem, seu tamquam pars comprehensionis, an vero tamquam totum potentiale, inferiora sub sua extensione complectens.

Et responsio communissima est, genus non prædicari quatenus est pars metaphysica, sed quatenus est totum potentiale respectu inferiorum. Et ratio est, quia pars nequit prædicari de toto per identitatem, sicut v. g. nequit dici, quod homo sit materia, vel anima, quamvis et materia et anima insint in homine, sintque partes ejusdem. Si enim pars prædicaretur de toto, sensus esset, quod totum est pars præcisive sumpta. Ergo oportet, quod id, quod de alio prædicatur, saltem confuse et in potentia contineat totum id, quod inest subjecto.

Atqui ratio generica quatenus est pars essentialis non continet hoc modo quidquid inest subjecto, continet autem quatenus est totum potentiale. Ergo... (2)

Et hæc est expressa doctrina S. Thomæ (3).

Præterea dubitatur, quo pacto intelligendum sit illud proloquium: *Genus sumitur a materia; differentia vero a forma* (4).

(1) Vide Lössada, Rhodes, aliosque Auctores locis citatis, apud quos plura reperies.

(2) Vide Suar., disp. *Metaph.* 15, sect. 11, n. 16; Complutenses, Rhodes, Lössada, et reliquos Auctores locis citatis.

(3) Vide Opusc. de *Ente et essentiali*, cap. 3; 1.º *Dist.* 25, q. 1, art. 1, ad 2.^{am}; Auctor. Opusc. *Sum. tot. Logic. Arist.*, tract. 1, cap. 4.

(4) De quo proloquio vide Aristotelem, lib. 8, *Metaphys.*, text. comm. 9, cap. 4; et S. Thom., *Metaphysicor.*, lib. 3, lect. 7, paragr. 2 lib. 7, lect. 9, initio lib. 8, lec. 3, paragr. 1; 1. p. q. 50, art. 2, ad 1.^{am}; *De Spirit. creat.*, art. 1, ad 24.^{am}; 2.º *Contr. Gent.*, cap. 95; Opusc. de *Ente et essenti.*, cap. 6; Opusc. de *Natura Generis*, cap. 5.

Quomodo genus prædicatur de inferioribus.

Quo pacto intelligendum sit illud proloquium: *Genus*

sumitur a
materia,
differentia
vero a forma.

Videntur nonnulli eo sensu interpretati esse hoc effatum, ut vellent materiam revera esse principium generis, formam vero differentiae. Unde sequeretur in rebus immaterialibus non esse genus ac differentiam (1).

Verior sententia est «materiam et formam non secundum proprietatem physicam, sed secundum quamdam proportionem et analogiam esse principia, a quibus genus et differentia sumuntur. Nam materia est prima et quasi essentialis seu substantialis potentia naturae substantialis, de se indifferens ad plures naturas seu actus; forma vero est primus actus substantialis determinans vel constituens naturam. Quia ergo genus est quid potentiale et indifferens, et per differentiam actuatur et determinatur ad certum gradum seu speciem naturae, ideo dicitur genus sumi a materia, et differentia a forma, id est, per proportionem quamdam ad materiam et formam,» ut scribit Suarez (2).

Complutenses adhuc non sunt contenti hac explicatione, quam putant non solve, sed effugere quaestionis difficultatem (3). Itaque censent aliter esse loquendum de substantiis spiritualibus et aliter de corporeis (4): et in substantiis quidem spiritualibus tum genus tum differentiam fundari super eandem simplicem essentiam, quae prout consideratur ut indeterminata et perfectibilis, sit radix generis, prout vero consideratur ut determinata et perfecta, sit differentia (5); in substantiis autem corporeis differentiam quidem procedere radicaliter a sola forma, genus vero a materia et forma, scribente Angelico Doctore: *In rebus compositis ex materia et forma genus sumitur a materia et differentia a forma; illa tamen quod per materiam non intelligatur materia prima, sed secundum quod per formam recipit quoddam esse imperfectum et materiale respectu esse specifici, sicut esse animalis est imperfectum et materiale respectu hominis. Tamen illud duplex esse non est secundum aliam et aliam formam, sed secundum unam*

(1) Vide apud Suarez, disp. 6 *Metaphys.*, sect. 11, n. 3.

(2) Suarez, loc. nup. cit., n. 4.

(3) *Logic.*, disp. 5, quaest. 6, n. 72.

(4) Cfr. S. Thom. 1. p. q. 50, art. 2 ad 1.um; lib. 2.º *Contra Gent.*, cap. 95.

(5) Cfr. S. Thom., 1. p. q. 50, art. 2, ad 1.um Opusc. 42, cap. 5.

formam, quae homini dat non solum hoc, quod est esse animal, sed hoc, quod est esse hominem (1).

In his duabus explicationibus equidem non video discrimen magni momenti. Complutenses ex doctrina S. Thomae derivarunt id, quod Suarez ultro fatetur, falsum esse proloquium illud in rigore sumptum, nempe si materia et forma in proprio sensu accipiantur, quia neque in substantiis immaterialibus neque in corporeis verificatur. Suarez vero ulterius processit, exponens sensum, in quo veritatem habere potest proloquium, quia genus desumitur, sive in substantiis spiritualibus sive in materialibus, ex gradu perfectionis adhuc potenti et magis determinabili et perfectibili, differentia vero ex gradu dante ultimum actum determinationis ac perfectionis specificae; quae doctrina verissima est, et conformis S. Thomae, nec censuram Complutensium meretur, cum gradus perfectionis ulterius determinabilis et gradus ultimae determinationis specificae analogiam et proportionem servant cum materia et forma, ex quibus corpora coalescunt. Et sic etiam fit ex genere et differentia unum compositum metaphysicum, sicut ex materia et forma conflatur unum compositum physicum.

Plura de genere dabunt prisci Doctores.

§ II.—SPECIES.

183. Supposita notione ac divisionibus speciei alibi datis, quaestio statim celeberrima occurrit, utrum, quemadmodum de genere cum communissima sententia statutum nuper est, species quoque plura sub se individua possibilis requiratur. Quae controversia connexa est cum illa alia, quae respicit principium vel radicem multiplicatis numericae intra eandem speciem: qua de re alibi disputandum erit. Thomistae censent numericam multipliciter provenire a materia vel ab ordine ad materiam, tamquam ab unica ratione: unde sequitur in substantiis completis immaterialibus, angelis, dari non posse plura individua ejusdem speciei, sed singula individua angelica totidem species distinctas constituere (2).

(1) S. Th., *de Spirit. creat.*, art. 1, ad 24.

(2) Vide S. Thom., 1. p. q. 50, art. 4; *de Spirit. creat.* art. 8; 2.º Dist. 3, q. 1, art. 4; 2.º *Contr. Gent.* cap. 93.

Utrum species
quoque
requiratur possi-
bilitatem
plurium sub
se individuorum.

Quæ tamen doctrina statuens nullum angelum communicare cum alio in ratione specifica, non videtur D. Bonaventuræ rationalis, sed potius *præsumptio*, maxime cum non appareat in promptu aliqua ratio cogens ad eam tenendam (1). Sed nos, missis theologicis quæstionibus, solum quaerimus, utrum species dari possit, si unum tantum foret possibile individuum, vel utrum natura quævis v. g. S. Michaelis, si non possit habere alias sibi similes, solisque notis individuantibus discrepantes, veri nominis species foret, atque adeo species necessario requirat habere sub se plura individua saltem possibilis. Qua de re licet Thomistæ communissime negent speciem necessario requirere, ut dentur, vel certe possint sub ea dari plura individua, aut propterea desinere esse naturam universalem ac veri nominis speciem, quia non habeat nisi unicum individuum possibile (2); opinio tamen frequentissima Scotistarum et Nostrorum contrarium sentit.

Et hæc sententia mihi probabilior videtur. Et ratio est, quia non est species illa ratio vel natura, quæ non est apta prædicari de multis. Atqui natura illa, quæ solum in unico individuo esse potest, seu quam repugnat in multis individuis similibus, sola individuatione discrepantibus, multiplicatam esse, non est apta prædicari de multis. Ergo natura hujusmodi non est species, atque adeo species, ut sit veri nominis Species, plura sub se requirit individua, saltem possibilis.

Minor constat, quia non est prædicabile de multis, quod non est aptum inesse in multis. Atqui natura, quam repugnat multiplicari in multis individuis ejusdem speciei, non est apta inesse multis. Ergo...

Atque hæc ratio videtur satis efficax, quamvis eam multimodis solvere conentur Thomistæ, quorum responsa et objectiones videri possunt apud Lossada (3).

(1) S. Bonavent., lib. 2.^a dist. 3, art. 2, q. 1, *Resolutio*.

(2) Vide Complutenses (*Logic.*, disp. 6, q. 2, n. 21; quæst. 4, n. 39) apud quos quidam (in quæst. 4, n. 39 fin.) scribunt *non esse censendum Thomistam, qui oppositum senserit*. Falluntur tamen quia non desunt Thomistæ aliter opinantes, apud Lossada *Logic.*, tract. 3, disp. 1, cap. 4, n. 2.

(3) Loc. nup. cit. Vide præterea Conimbric. in *Præfatione Porphyrii*, q. 8, art. 3.

§ III.—INDIVIDUUM.

184. Cum individuum sit correlativum speciei, pauca de illo hic statim addenda sunt. Individuum, quod quandoque vocatur etiam a S. Thoma *particulare* (1), bifariam accipi potest, *primo intentionaliter* seu secundum ea, quæ ipsi a parte rei conveniunt, et *secundo intentionaliter*, vel secundum extrinsecas denominationes, quas ex operatione intellectus accipit. Priori modo acceptum definitur a Porphyrio, *id cuius omnes simul proprietates alteri convenire non possunt* (2). Proprietates autem hujusmodi continentur his versibus:

Forma, figura, locus, tempus, cum nomine, sanguis, Patria; sunt septem, quæ non habet unus et alter.

Quorum sensus est, neminem cum alio convenire in his septem proprietatibus collective sumptis, *temperamento scilicet, figura, existentia in eodem loco et tempore, nomine, stirpe et patria*. Cæterum hæc non est stricta individui definitio, sed potius descriptio, per quam sufficienter discernimus alia ab aliis individuis; tum quia solum rebus corporeis accommodari potest, tum quia non repugnat saltem divinitus duo etiam individua corporea in omnibus illis proprietatibus convenire.

Aptius ergo definiens individuum cum S. Thoma (3) ex communi omnium sententia, *indistinctum in se, et distinctum a quolibet alio*. Ex qua definitione repugnat individuum identificari cum aliis, vel dividi in alia ejusdem nominis, et essentialitæ. Atque in hoc differt ab universali.

Dices: Singulare ex Aristotele definitur nequit.

Resp. *Licet hoc singulare vel illud definitur non possit; tamen id, quod pertinet ad communem rationem singularitatis, definitur potest. Et sic Philosophus* (in lib. *Prædicam.*, cap. de *Substantia*) *definit substantiam primam* (4).

(1) Vide v. g. *de Potent.*, quæst. 9, art. 1; 1.^a Dist. 23, quæst. 1, art. 2, ad 4.um

(2) Porphyrii. In cap. de *Specie*, vers. fin.

(3) 1 p. q. 29, art. 4.

(4) S. Thom., 1 p. q. 29, art. 1 ad 1.^{am}

Individuum
bifariam accipi
potest.

Note
individuantur
extrinsecæ.

Definitio
individui.

Quot modis
exprimi possit
individuum.

Singulare vel individuum trifariam exprimi potest: α) nominibus propriis, v. g. *Socrates*: β) pronomine demonstrativo v. g. *hic homo*, *ille lapis*: γ) adjuncto casu obliquo vel integra oratione ad nomen communem v. g. *Mater Christi*, *Discipulus quem diligebat Jesus*.

Individuum secundo intentionaliter acceptum definiri potest tum ut subjicibile in propositione, tum ut prædicabile. Ut subjicibile quidem sic: individuum *est id, quod immediate subjici potest speciei*: ut prædicabile vero: *quod de uno tantum prædicari potest*.

Individuum
completum et
incompletum:

Individuum in consideratione metaphysica aliud est completum, aliud incompletum. Completum continet formaliter totam essentiam specificam, quæ est a parte rei, prout affectam singularitate, ut: *Petrus*, *Hic homo*: incompletum est, quod formaliter non exprimit nisi partem essentiæ realis, id est, aliquod essentialia prædicatum, prout affectum hæcitate, ut: *Hoc animal*: *Hoc vivens*. Negari quippe nequid talia individua posse a nobis concipi cum præcissione a reliquis prædicatis individui completi, quemadmodum manifeste testatur experientia, maxime dum procul objecta cernimus, quin possimus adhuc discernere specificam illorum differentiam, vel etiam cum coram adest aliquod corpus, cujus naturam penitus nondum cognoscimus, licet quædam illorum generica prædicata noverimus.

determinata
et indeterminata
seu
vagam.

Solet etiam individuum distinguï in *determinatum* et *indeterminatum* seu *vagam*. Exemplum determinati est *Petrus*, *Hic homo* etc.; indeterminati vero, *Aliquis homo*. Hujusmodi individuum cum sit prædicabile de pluribus, proprie non est individuum, quamvis ita vocetur, quia ex parte actus hæcitate exprimit, licet indeterminate: quo ex capite deficit a rigore et proprietate universalis. Itaque medium servat inter universale et individuum. Apposite S. Thomas: *Individuum vagum, ut aliquis homo, significat naturam communem cum determinato modo existendi, qui competit singularibus, ut scilicet sit per se subsistens distinctum ab aliis. Sed in nomine singularis designati significatur determinatum distinguens, sicut in nomine Socratis hæc caro et hoc os* (1).

(1) S. Thom., 1, p. q. 30, art. 4.

Jam circa individuum quæritur primo, utrum abstracti possit ex particularibus individuis, communis et univoca ratio individui.

Et communior sententia Nostrum cum S. Thoma (1), Suarez (2) multisque Thomistis (3) et Scotistis (4) affirmat, negantibus non paucis Thomistis et Scotistis.

Equidem probabiliorem censeo affirmativam sententiam: quæ sic breviter ostendi potest. Petrus et Paulus cæterique homines individui, perfectissime similes sunt in esse individui. Ergo abstracti ab illis potest communis ratio individui.

Consequentia bona est; antecedens autem patet, quia duo esse similia, est unum esse sicut aliud. Atqui duo individua hoc modo se habent in ratione individui, quia sicut unum est indistinctum in se et distinctum a quolibet alio, ita et alterum; sicut unum repugnat dividi in plura ejusdem nominis et essentiæ, ita et alterum (5).

2.º Deinde quæritur, quomodo ratio generis prædicetur de Individuis complete in incomplete, immediate in mediate. Et respondetur cum distinctione: de individuis completis, genus prædicatur incomplete, quia est pars essentiæ illorum, et quidem pars potentialis et materialis; de individuis autem incompletis videtur genus prædicari complete et ut species, nempe ut tota essentia subjecti, quia subjectum,

Utrum ex
particularibus
individuis
abstracti possit
ratio
communis:

affirmativa
opinio proba-
bilior.

Quomodo ratio
generis
prædicetur
de individuis.

(1) Loc. nup. cit. 1.º Dist. 25, q. 1. art. 3 ad 3.um *De Potent.* q. 8, art. 3 ad 11.um

(2) *Disp. Metaphys.* 6, sect. 8, n. 13.

(3) Vide Joann. a S. Thom., *Logic.*, q. 9, art. 2; *Complutens.*, *Logic.*, disp. 6, quest. 6, n. 53.

(4) Vide Mastrium, *Organ.* disp. 5, q. 2, art. 4, n. 98, ubi contendit idem teneri a Subtili Doctore: quamvis alii Scotiste id negant. Vide v. g. Pontium in *Logic.*, disp. 6, quest. 2, ubi contrarium tenet.

(5) Vide plura apud Lossada, ex quo fere desumpta sunt hæc omnia (*Logic.*, tract. 3, disp. 1, cap. 6). Cæterum utrum ratio hæc communis individui sit univoca, an vero analogica, non convenit apud Auctores: univocam censet Lossada et alii: analogam Suarez, Joannes a S. Thoma aliique. Controversia est majoris difficultatis et subtilitatis, quam momenti, et pendet ex illis quæstionibus, utrum ratio communis individui transcendat modos peculiare et proprios singulorum individuorum, et utrum sola transcendentia notionis alicujus sufficiat ad analogiam.

prout hoc pacto expressum: *Hoc animal*, non est formaliter rationale nec irrationale, atque adeo præscindit ab utroque, cum ex vi illius expressionis neutrum appareat. Illius ergo essentia metaphysica præcisè est animal, ac proinde cum de illo prædicatur animalis ratio, tamquam integra ipsius essentia prædicatur.

Deinde genus prædicatur immediate de individuis incompletis, cum respectu illorum non se habeat instar generis, sed potius instar speciei, species autem immediate prædicatur de individuis, ut *Homo* de Petro et Paulo. De individuis autem completis genus solum prædicatur mediate, tum quia inter individua et genus in arbore prædicamentali mediat species; tum quia ratio specifica convenienter assumi potest ad probandum genus de individuo, ut *Petrum esse animal* v. g. recte probatur ex eo, quod *Petrus est homo* (1).

§ IV.—DIFFERENTIA.

Triplex munus
differentiæ.

185. Triplex munus differentiæ in Logica Minori indicavimus, *avoidere genus, constituere speciem, ac prædicari de specie*; ex hoc triplici munere tripliciter a Porphyrio differentia describitur. Quibus suppositis dubitari 1.º potest, an differentia sit universalis respectu speciei, quam constituit. Affirmant quidam, sed verius negandum est cum communissima sententia. Quia ut aliquid sit universale respectu alterius, oportet ut eo superius sit, ac latius pateat. Sed differentia non latius patet specie, quam constituit. Ergo .. (2)

Utrum ultima
differentia
sit formalitas
simplex

2.º Deinde quæritur, utrum ultima differentia sit formalitas simplex et indivisibilis in plures formalitates invicem ratione distinctas. Et sermo est de formalitatibus primo intentionalibus. Negasse plures antiqui videntur (3). Sed communissima sententia docet saltem plerasque differentias substantiarum et accidentium esse simplicissimam prædicata. Et ratio est, quia nulla est necessitas nec fundamentum di-

(1) Vide Lossada, *Logic.*, tract. 3, disp. 1, cap. 1, n. 22 seqq.

(2) Vide plura apud Lossada, *Logic.*, tract. 3, disp. 2, cap. 2; Joann. a S. Thom., *Logic.*, quæst. 10, art. 3; Complutenses, *Logic.*, disp. 7, quæst. 2 etc.

(3) Apud Lossada, loc. cit. n. 6, et Complutenses, loc. nup. cit. quæst. 3.

stinguendi ultimam differentiam in varias formalitates. Quia licet in pluribus speciebus, v. g. in *leone, homine, etc.* multa sunt, quæ in nulla alia specie reperiuntur, nihil vetat omnia illa ab una simplici radice proficisci. Idque verum habet etiamsi sæpe multis utamur terminis ad explicandum discrimen unius ab alia specie, quia id evenit in meris descriptionibus, non autem in definitionibus essentialibus species.

Sunt tamen quidam, ut Arriaga (1), Quiros (2), Aversa (3) et alii (4) qui putant differentiam, licet non debeat esse necessario divisibilis et composita, posse tamen esse talem, ut in actu qui simul esset *practicus* et *speculativus, misericordius* simul et *charitatis* etc.

At communius alii negant prorsus ullam differentiam ultimam divisibilem aut compositam esse posse (5).

Jam si quæras, utrum differentia ultima reflexe et secundo intentionaliter inspecta, quatenus nempe in qualibet differentia ultima considerari potest ratio communis differentiæ, et ratio talis differentiæ, possit dici divisibilis et composita ex duplici formalitate per rationem distincta; quæstio dependet ab illa alia subtilissima quæstione, utrum ratio communis differentiæ transcendat necne formaliter *talitates* suas, seu formaliter imbibatur in rationibus talium peculiarium differentiarum, puta *rugibilis, hinnibilis, rationalis* etc. quemadmodum, ut dicemus suo loco, ens transcendit formaliter omnes suas differentias ac varietates entium. Si enim ratio communis differentiæ transcendit formaliter suas talitates, ut probabilius videtur, non facit compositionem cum illis, ac proinde ratio ultimæ differentiæ neque sub hac consideratione logica dici potest divisibilis aut composita, sicut nec ratio entis, cum in inferiora contrahitur, facit compositionem cum

(1) *Logic.*, disp. 8, n. 8.

(2) *Curs. Philos.*, tract. 2, part. 3, disp. 23, sect. 2.

(3) *Logic.*, q. 13, sect. 3.

(4) Vide Lossada, tract. 3, disp. 2, cap. 2, n. 8, 9.

(5) Vide Conimbrienses, In cap. de *Differentia*, quæst. 2, art. 1, *Quoad secundum spectat*; Fonseca, *Metaphys.*, lib. 5, cap. 28, quæst. 17, sect. 2; Rhodes, lib. 1, disp. 2, q. 2, sect. 4, parag. 3, *Dico 3.*

peculiaribus suis modis. Secus autem dicendum esset, si ratio communis differentię non transcenderet varietates peculiarium differentiarum.

Utrum genus
transcendat
differentias.

3.º Tertio quęritur utrum genus *transcendat* seu formaliter includat differentias, an vero præscindat ab illis. Tunc prædicatum A dicitur transcendere formaliter prædicatum B, aut in illo formaliter includi, quando pertinet ad definitionem seu explicationem quidditativam illius, ita ut prædicatum B sub proprio conceptu nequeat plene explicari, quin dicatur esse A. Hoc modo *Homo* transcendit formaliter *animal* et *rationale*, eaque omnia, per que tum *animal* tum *rationale* definiuntur. Quando vero prædicatum aliquod non transcendit formaliter aliud, dicitur ab eo formaliter præscindere.

Certum est, quod species inferior transcendit formaliter rationes sive genericas sive differentiales, quę species superiores in eodem prædicamento constituunt, sicut v. g. *homo* transcendit *animal*, *vivens*, *corpus*, *sensibile*, *animatum*. Et e converso certum est quod prædicata superiora non transcendunt prædicata inferiora sive generica sive differentialia, neque enim *corpus* definitur per *vivens* aut per *animatum*, neque *vivens* per *animal* aut per *sensibile*, neque *animal* per *hominem* aut *rationale*. Solum ergo dubitatur, utrum genus, aut etiam differentia ipsius constitutiva, transcendat formaliter differentias constitutivas specierum inferiorum, v. g. ratio *animalis* aut *sensibilis*, differentias *rationabilis*, *rugibilis*, *binibilis* etc. Affirmant quidam, sed communis sententia in omni Schola negat cum Aristotele (1), S. Thoma (2), Scoto (3), Suarez (4) aliisque.

Et probatur, quia illa notio non transcendit aliam, quę non est definitio aut explicatio quidditativa illius. Atqui nec genus superior est explicatio quidditativa differentię, nec differentia generis. Ergo...

(1) Lib. 4 *Topicor.*, cap. 2; lib. 3 *Metaphysicor.*, text. Comm. 10.

(2) Lib. 3.^a *Metaphysicor.*, lect. 8, paragr. 4; lib. 5.^a *Metaphys.*, lect. 9, paragr. e; 1. p. q. 3, art. 5.º; Opusc. de *Natura Generis*, cap. 1, fin; et de *Ente et essentia*, cap. 3.

(3) 4.º Dist. 11, quęst. 3; et 7 *Metaphysicor.*, quęst. 17.

(4) Disp. *Metaphys.* 30, sect. 4, n. 32 etc.

Plura de hac re dabit Lossada (1) et prisci Auctores (2), apud quos etiam solutas vide difficultates.

Propter hanc præcisionem perfectam generis a differentia, et differentię a genere, dicuntur hæc facere compositionem metaphysicam, et sic constituere speciem, cuius proinde sunt partes. Nam proprie non veniunt in compositionem, nisi ea, quę distincta invicem sunt. Quoniam vero genus et differentia non distinguuntur nisi ratione, ut alibi probandum est, ubi de distinctione graduum entitatis; ideo compositio generis ac differentię non est realis, sed metaphysica dumtaxat, seu rationis. In qua compositione, genus se habet per quamdam analogiam instar materię vel potentię ulterius determinabilis, et differentia instar formę et actus determinantis. Dixi *per quamdam analogiam*, quia sunt varia discrimina inter partes hujus compositionis metaphysicę, et inter materię et formam, quę sunt partes physicę realiter distinctę, et per realem ac physicam compositionem constituunt corpus; non solum quia genus et differentia non distinguuntur inter se realiter, sed etiam quia, secus ac materia et forma, etiam singillatim exprimunt totam substantiam rei, licet sub diverso respectu, ratio nempe genericę exprimit illam, secundum quod similis est aliis, differentia vero, secundum quod a cęteris discrepat. Hinc fit et illud, quod tum genus tum differentia prædicari possint de specie, quia nempe totam substantiam rei dicunt; at vero nequeunt de corpore prædicari sive materia sive forma ob oppositam rationem, quia non exprimunt totam corporis substantiam, sed partem. Apposite S. Thomas. *Ex hoc patet ratio, quare genus et species et differentia se habeant proportionaliter ad materię, formam et compositum in natura, quamvis non sint idem cum illis; quia neque genus est materia, sed sumitur a materia, ut significans totum; nec differentia est forma, sed sumitur a forma, ut significans totum. Unde dicimus hominem esse animal rationale, et non ex animali rationali, sicut dicimus eum esse ex anima et corpore. Ex corpore enim et anima dicitur esse homo, sicut ex duabus rebus quędam tertia res constituta, quę neutra illarum est. Homo enim nec est anima*

Cur genus et
differentia
faciant compositi-
onem
metaphysicam.

Genus se habet
ut materię,
differentia vero
ut forma.

(1) Loc. cit., disp. 2, cap. 2, n. 10 seqq.

(2) Vide v. g. Rhodes, Complutenses.